

УДК 82.09-051"19"Г.Дем'ян:398.81(=161.2)

Дослідник духовного скарбу нації (до 85-річчя від дня народження Григорія Дем'яна)

Ганна СОКІЛ

Доктор філологічних наук, доцент
кафедри української фольклористики імені акад. Філарета Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
e-mail: gan.sokil@gmail.com

У статті йдеться про науковий доробок відомого українського фольклориста, етнографа, історика Григорія Дем'яна. Основну увагу зосереджено на повстанській тематиці його наукової діяльності. Одним із перших в Україні Г. Дем'ян відкрито порушив проблеми, що стосуються історії національно-визвольних змагань ХХ ст., студіюючи її в комплексі з усною народною словесністю. Як особистість він був доброю, чуйною, чесною людиною, блискучим педагогом, щирим порадником, невтомним дослідником, справжнім патріотом і неухитним борцем за щасливе майбутнє України.

Ключові слова: Григорій Дем'ян, фольклорист, громадський діяч, повстанські пісні, національно-визвольні змагання.

Водному інтерв'ю на запитання журналіста "Як Ви прийшли до прийняття національно-визвольного руху?" Г. Дем'ян відповів: "Ніяк. Це в мені жило. Я довгі роки, поки відбувався повстанський рух, спілкувався з його учасниками. Інколи – щодня, інколи щодва дні. Від початку формування збройних відділів УНС (середина 1943 року), власне, УПА. То так на початку називали УПА в Галичині, для дезорієнтації німців. Спілкувався я з хлопцями і з рідного Грабівця і з Тухлі. Коли була УПА, я перечитував усе, що тільки надходило. Особливо багато зробив для мене політвиховник "Чорнявий" ... Я справді бачив, що в лісі цвіт нації" [11, с.131].

Сам Г. Дем'ян, безперечно, належав також до цвіту нації, до тих людей, які випромінювали світло. Його ерудиція, доброзичливість, безкорисливість у стосунках, вміння спілкуватися, готовність підтримати у складних ситуаціях чи поділитися своїми матеріалами – це те, що притягувало до нього інших. Однак його вже немає серед нас. І лише на відстані часу усвідомлюємо, кого ми втратили: добру, чуйну, чесну людину, блискучого педагога, щирого порадника, невтомного дослідника, великого вченого, патріота, який у різних ситуаціях залишався неухитним борцем за щасливе майбутнє України.

Григорій Дем'ян – виходець із Бойківщини, із самого її осердя – села Грабовець Сколівського району Львівської області. Тут він народився 2 червня 1929 р. (тут і похований 14 квітня 2013 р.) біля підніжжя славної гори Маківка – тієї Маківки, де в 1915 р. відбувся переможний бій Українських Січових Стрільців із російськими військами. У 1940-1950-х роках він контактував із вояками Української Повстанської Армії, отримував і передавав необхідну інформацію, переховував націоналістичну літературу переважно на Маківці з її густими лісами. За небайдужість до

цих змагань був затриманий ще сімнадцятирічним юнаком (1946 р.), коли розклеював листівки-агітки проти виборів. Як згадував Г. Дем'ян, протримали його тоді в Славську в КДБ півтори доби, увесь той час били, допитували, проте він нічого не сказав. І надалі постійно підтримував зв'язки із хлопцями-повстанцями. Тому не забарився і другий арешт 1949 р., далеко небезпечніший, ніж перший, оскільки у криївці, на яку напали вороги, серед інших речей знайшли книжку з обгорткою від шкільного зошита із прізвисьцем "Дем'ян". Він дійсно забезпечував вояків УПА літературою, приносив її під Маківку на домовлене місце, звідки вони самі забирали, інколи передавав прямо в руки. А тоді якось випустив з уваги, що на обгортці написано його прізвище. І знову арешт і допит. На всі питання відповідав: "Не знаю! Не бачив! Не чув!" [14, с. 23].

Ще любив згадувати Григорій Дем'ян про його незабутні зустрічі з талановитим політвиховником Української Повстанської Армії "Чорнявим", який помітив у ньому Божу іскру, талант майбутнього науковця, котрий зможе донести у своїх працях до прийдешніх поколінь ідею великого змагу за волю України. Такі епізоди з біографії вченого свідчать, що національно-визвольний дух був притаманний йому з ранніх юначих літ і залишався впродовж життєвого шляху, щораз міцніше гартуючись. Бойовий дух ніколи не згасав у Г. Дем'яна. Він надавав йому снаги й енергії, яку вчений переплавляв у багаточисленні статті, нариси, збірники, монографії, створюючи свій величний духовний пам'ятник для України. Тому не дивно, що сформувався він як великий патріот, націоналіст, для якого Україна була понад усе. Життєві перипетії "кидали" Григорія Васильовича у важкі, часом надскладні ситуації. Але з кожної він намагався вийти чесно, гідно, не зробивши нікому зла. Завжди і скрізь, де б не був, знаходив себе у праці, дотримуючись життєвого кредо: кожної днини, кожної хвилини працювати для утвердження своєї нації.

Григорій Дем'ян – кандидат історичних наук, фольклорист, краєзнавець, етнограф, літературознавець, педагог. Закінчив історичний факультет Львівського державного університету (1960), аспірантуру Ужгородського державного університету (1971), захистив кандидатську дисертацію у Львівському університеті ім. І. Франка (1989). З 1945 по 1989 рр. учителював, упродовж 1989–2010 рр. – науковий, старший науковий співробітник Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії (з 1992 Інституту народознавства НАН України). Дійсний член НТШ (1992), народний депутат Верховної Ради України (1994–1998). Перший лауреат республіканської премії ім. П. Чубинського (1989), Фонду духовного відродження ім. митрополита Андрея Шептицького (1992). Нагороджений пам'ятними медалями М. Грушевського, К. Квітки, С. Бандери за заслуги в національно-визвольній боротьбі в утвердженні та розбудові держави. За багаторічну плідну працю в галузі досліджень історії, фольклору українського народу нагороджений Почесною грамотою НАН України (2009) [13, с. 620–622]. Диплом I ступеня переможця XVII конкурсу ім. Мирона Утриска (м. Турка) присуджено йому за книгу "Український повстанський фольклор" (2005) уже посмертно (2013).

Наукова праця Г. Дем'яна багатогранна, вагоме місце в ній, поруч з історією, посіла фольклористика. Він залишив тисячі записаних народних пісень, сотні казок, легенд, переказів, народних оповідань. Невипадково цю титанічну працю було відзначено народознавчою премією ім. П. Чубинського. Науковий доробок Г. Дем'яна налічує понад півтори тисячі публікацій, серед яких, зокрема, книжкові видання: "Таланти Бойківщини" (1991), "Іван Вагилевич – історик і народознавець" (1993), "Повстанський мартиролог" "Бандерівці" (обидві – 2000), "Генерал УПА Олекса Гасин-Лицар" (2002), "Грабовець: історико-народознавче дослідження" (2007). Він – упорядник творів Костянтини Малицької "Малі герої" (1991), Володимира Мазура "Ми плекали віру у визволення України" (2000). Автор перших підсумкових фольклористичних праць "Українські повстанські пісні

1940–2000-х років: історико-фольклористичне дослідження” (2003) та “Українська фольклористика в Галичині кінця XVIII – початку XIX ст.” (2004). Г. Дем’ян – співупорядник (разом із Р. Кирчівим) збірки “Народні пісні в записах Григорія Ількевича” (2003), упорядник збірника “Степан Бандера та його родина в народних піснях, переказах та спогадах” (2006). Уперше систематизував джерела та літературу з повстанської тематики у виданні “Український повстанський фольклор: матеріали до бібліографічного покажчика” (2005), подавши у реєстрі 365 позицій, із них – книжкові видання, окремі публікації текстів, монографії, нариси, статті та рецензії, які допомагають зорієнтуватися збирачам, дослідникам і популяризаторам цього тематичного масиву усної словесності.

Свою діяльність учений щораз більше спрямовував на дослідження фольклору, пов’язаного з національно-визвольними змаганнями ОУН і УПА. Історично так склалося, що фольклор ХХ ст. залишався поза увагою як збирачів, так і дослідників. Нині цілком очевидні й зрозумілі причини такого стану: радянська тоталітарна система руйнувала, нищила фізично й духовно все національне. Але найживучішим нервом національного організму виявилася пісня, у тому числі й повстанська. “Повстанські пісні, – як зазначив Г. Дем’ян, – це ті твори народного вокалу, які виникли в середовищі учасників визвольної боротьби ОУН – УПА, їхніх тодішніх і пізніших однодумців та прихильників. У них оспівуються ідеали, священна і справедлива мета – здобуття незалежності і побудова власної державності на всіх своїх етнографічних землях, відтворюються і увіковічуються незабутні картини військового та підпільного побуту, подвигів і жертвності українських патріотів, безсмертні образи цих героїв” [12, с. 5]. Цей пласт усної народної словесності дослідник небезпідставно вважав найбагатшим і найціннішим надбанням всього українського фольклору ХХ ст.

Важливо наголосити, що фіксувати повстанські пісні Григорій Васильович розпочав ще задовго до проголошення незалежності України. З опублікованих його матеріалів деякі датуються 1940-ми роками. До них належать пісні, записані в Грабівці – “Гей, на півночі, на Волині” (7 січня 1945 р.), “Сніги село засипали” (8 січня 1949 р.), цикл коломийок (1 травня 1946 р.) та багато інших.

Одним із перших в Україні Г. Дем’ян відкрито порушив наукові проблеми з історії національно-визвольних змагань ХХ ст., студіюючи їх комплексно з усною історією народу. Із цього приводу опублікував окрему добірку “Двадцять п’ять повстанських пісень” (1992) [6], у якій репрезентовано колядки (“Нова радість стала, як УПА повстала”), гайки (“Браття-сестри, кругом станьмо”) історичні пісні про В. Жучевича (“В неділю рано на Бережниці”), П. Харчука (“Нестримним потоком чота за чотою”), Б. Никорчука (“Гайок зелененький стоїть над водою”). Документальним свідченням факту заповнення криниць тілами закатованих українців є пісня “На Спаса сполудня”.

Уснопоетичні матеріали національно-патріотичної тематики Г. Дем’ян активно публікував у різних періодичних виданнях, скажімо, в “Народній творчості та етнографії”, “Визвольному шляху”, “Волі і Батьківщині”, “Державності”, “Шляху перемоги”, поміщаючи тексти повністю, або вплітаючи їх у канву статей з різних проблем.

У Києві 2000 р. побачила світ книжка “Бандерівці” [1], в якій подано тридцять життєписів незламних українських націоналістів від рядового стрільця Миколи Жолобовича (“Граба”) до першого командира УПА Дмитра Клячківського (“Клима Савура”). Відзначимо, це досить важлива сторінка у справі національної культури, адже, наприклад, честю нашої нації має бути опрацювання бодай коротких біографічних довідок про всіх полеглих за незалежність України. Прийдешні покоління українців повинні знати, якою ціною здобувалася воля. Показавши все це, зазначив Г. Дем’ян, допоможемо й світові зрозуміти істинні прагнення наших

самостійників, які ціною власного життя доводили світові, що для них воля і добро Батьківщини були повсякденним мірилом буття. Саме тому вони стали її гордістю та славою, благородним прикладом для нащадків на прийдешні тисячоліття. Скажімо, з цікавістю для себе відкриваємо життєпис Євгена Полотнюка "Ойгена", чоловіка Ірини Вільде, який також був самовідданим борцем за державну незалежність України, один із зачинателів повстанського руху на Прикарпатті. Він прожив усього 37 років, але свідоме життя присвятив боротьбі за волю. Та, зрештою, переглядаючи книжку, яка ілюстрована портретами героїв, бачимо здебільшого молоді усміхнені, щасливі обличчя. Їм, повстанцям, тоді було ледве за 20, зрідка кому за 30. Тому особливо потрібне таке видання для молоді, адже це про їхніх ровесників, на героїчних прикладах яких має виховуватися наша молодь. Зараз можна з упевненістю заявити, що подвиги героїв-повстанців, про яких так достеменно збирав і досліджував матеріали Григорій Васильович, не пройшли марно. Аналогічні риси – піднесеність духу, відданість Україні, саможертвоність – простежуються в наших сучасників і під час Революції Гідності та в неоголошеній війні з російським агресором. Такий же цвіт нації рухає історію, незламно захищаючи свою землю від ворога.

З-під пера Г. Дем'яна виходять розширені нариси з фрагментами фольклору, спогадами, документами, які переростають в окремі дослідження. Так, чимало часу знадобилося, щоб зібрати матеріали про генерала УПА Олексу Гасина – "Лицаря" [3], захопивші розповіді про якого чув ще в свої шкільні роки (1936-1945). І хоча намір написати виник ще на початку наукової праці, здійснилася мрія майже наприкінці життєвого шляху вченого. Об'ємне видання "Генерал УПА Олекса Гасин – Лицар" (648 с.) написано на основі достовірних джерел та літератури, більшість із яких уперше введені в науковий обіг. Дослідження охоплює період від дитячих та юнацьких літ повстанця до обставин і місця героїчної смерті, а також ушанування пам'яті Гасина. Назвемо хоча б кілька розділів книги: "Праця в товариствах "Сокіл", "Просвіта", "У польських тюрмах і таборі Березі Картузькій", "Особиста дружба і співпраця зі Степаном Бандерою", "Добір і вишколювання кадрів УПА", "Гестапівський арешт і визволення з Дрогобицьких Бригідок", "На чолі ГВШ УПА", "Доля дружини і дітей". Фольклористів зацікавлять, крім того, народні оповідання, перекази, пісні, пов'язані з іменем "Лицаря", які органічно вплетені в структуру монографії.

Різномірно пізнати і основного героя, і багатьох його сподвижників допоможуть цінні документи й матеріали, подані в додатках. Відзначимо велику цінність тих фактів, які довгий час залишалися невідомими. Саме завдяки авторові книжки, якому вдалося записати чимало спогадів, свідчень родини, знайомих генерала, відшукати в різних архівах різноманітні матеріали, дослідження вийшло справді таки оригінальне. Можна з упевненістю заявити, що книжка є прекрасним духовним пам'ятником незламному борцеві за Україну.

Велику трудомістку роботу здійснив Г. Дем'ян, підготувавши "Повстанський мартиролог Сколівщини" обсягом 423 сторінки. Шляхом скрупульозного дослідження встановлено 2094 особи, подано анотовані життєписи полеглих за волю України вихідців із Бойківщини, а також 419 невідомих осіб з-поза меж цього району. Своєрідну сторінку у студіюванні героїки націоналістичного руху вписав учений добротною розвідкою "Гуцульщина у визвольній боротьбі ОУН-УПА" [5], в якій часто покликається на фольклор на тему національно-визвольної боротьби в цьому краю.

Систематичне вивчення повстанського фольклору переросло в потужну монографію Г. Дем'яна "Українські повстанські пісні 1940-2000 років (історико-фольклористичне дослідження)" [5]. Це перша в українській народознавчій науці праця з названої проблематики, до того ж такого ґрунтового формату. Автор здійснив

скрупульозний огляд джерел і літератури, які попередньо апробував окремими історіографічними статтями. Особливу увагу приділив Г. Дем'ян з'ясуванню історичної основи повстанського фольклору (розділ II). Ідеться не тільки про історичну особу чи подію, яка стала основою тієї чи іншої пісні, а й розгорнуте історичне тло аж до мікродеталей. Правду кажучи, історію повстанського руху можна надійно і впевнено вивчати за пісенними рядками.

Із фольклористичної позиції викладено матеріал про тюремні пісні. Автор заглиблюється у витoki пісень, простежує їх динаміку. Іншими словами, він бачить явище не тільки на горизонталі, а й по вертикалі. Дослідник зробив вдалу спробу виявити домінуючі функції пісень, спільні й специфічні риси всього аналізованого фольклорного масиву, порівняв власне народні твори із піснями літературного походження, зробив спробу жанрової класифікації. Щоправда, як слушно зауважив сам Г. Дем'ян, повстанська пісенність є значною мірою специфічна і розмістити її у звиклій схемі жанрово-тематичної класифікації неможливо. Він запропонував іменувати основну масу цих пісень військово-повстанськими, до яких, на його думку, належать відповідні гімни, маршові (загальноупівські, курінні, сотенні, подекуди й чотові) та пропам'ятні пісні. До інших жанрово-тематичних груп зарахував історичні, баладні та новинкові (хроніки), тюремні, висиленські, жартівливі, сатиричні, коломийкові тощо. Дослідник виділив у цьому пласті й обрядові: колядки, щедрівки, веснянки й гаївки, деякі похоронні [10, с.506]. Щодо обрядових, то мається на увазі наповнення повстанською тематикою відповідних традиційних обрядових жанрів. Поза всяким сумнівом, жанрово-тематична класифікація повстанських пісень потребує значного вдосконалення. І це визнавав Г. Дем'ян, проклавши стежку в цьому питанні, сподіваючись на майбутні спеціальні фольклористичні дослідження.

Монографія Г. Дем'яна написана на багатому фактографічному матеріалі. Цінну інформацію в книжці можна швидко відшукати за доданими покажчиками прізвищ, псевдонімів, географічних назв, алфавітним порядком використаних пісень.

Українська повстанська пісня, за словами ученого, – це феноменальний духовний скарб нації, який послідовно і впевнено продовжує збагачуватися. Великий його досвід у цій галузі сприяє співпраці з музикознавцями з метою укладання пісенних збірників для дитячих, шкільних і студентських хорів, працівників культури, усіх, кому не байдуже надбання української патріотичної пісенності. Таким виданням стала збірка “Пісні українських повстанців 1940–1960 років”, обробку й аранжування мелодій до якої зробив львівський музиколог Ю. Антків, а співупорядник, автор передмови та приміток Г. Дем'ян [12].

Про те, що національно-патріотична тематика була домінантною у діяльності Г. Дем'яна, засвідчує низка наукових і науково-практичних конференцій, які він організував: “Повстанський рух на Бойківщині в 1940–1960-х роках” (Львів, жовтень, 1993); “Повстанська боротьба ОУН і УПА на Бойківщині в 1930–1960-х роках” (Турка, 12 вересня 1997); “Маловідомі сторінки життя, діяльності та теоретичної спадщини Степана Бандери” (до 90-річчя Провідника ОУН) (Львів, 28 листопада 1998); “Сім історичних десятиріч ОУН 1929–1999” (Львів, 20 січня 1999); “Братня взаємодія Буковини, Волині, Галичини й Закарпаття в 1938–1939 роках” (6 березня 1999); “Невивчені питання історії УГВР” (Львів, 17 липня 1999). Дослідник підготував нариси, статті про учасників визвольних змагань 1940–1960-х років, але чи не найбільше його цікавила постать Степана Бандери, якому присвятив чимало публікацій, як-от: “Всеукраїнська і світова велич Степана Бандери” [2], “Степан Бандера, його життя і діяльність (Вибрані матеріали до бібліографії)” [8], “Головний ідейно-політичний і організаційний натхненник творення і боротьби УПА” [4].

Науково-пізнавальне та політично-виховне значення для українців має згадуваний уже об'ємний збірник про С. Бандеру у фольклорі під назвою “Степан

Бандера та його родина в народних піснях, переказах та спогадах" [15]. До нього включено вперше зібрані матеріали, які аргументовано і переконливо розкривають ставлення співвітчизників до видатного Провідника ОУН Степана Бандери. На яскравих конкретних прикладах показано всеукраїнську і світову його велич, висвітлено долі членів родини неперевіреного керівника і теоретика Української національної революції. Монографія містить значну частину досі не відомих фактів, проілюстрована десятками документальних світлин та репродукціями творів мистецтва. У концептуальному відношенні книжка ретельно осмислена і зріла. Матеріали до неї автор збирав цілеспрямовано, оголосивши публічно в пресі звернення до всіх, хто знає про цю неординарну постать. Багато людей відгукнулося, але без наполегливості, справді такі титанічної праці самого упорядника книжка, звичайно, могла і не появитися. Незважаючи на свій тоді вже немолодий вік, Григорій Васильович багато подорожував, насамперед тими місцями, які пов'язані з іменем українського Провідника. Науковий доробок із повстанської тематики – величний пам'ятник духовному Провідникові української нації, а упорядник виконав свій патріотичний обов'язок перед Україною, задля якої жив, невтомно працював.

Г. Дем'ян вирізнявся серед своїх сучасників активною життєвою позицією: брав участь у численних мітингах, виголошував доповіді на відкритті пам'ятних знаків борцям за Україну, зустрічався з учнівською та студентською молоддю, часто спілкувався з повстанцями тощо. Його громадсько-політична діяльність досягла свого злету під час депутатства у Верховній Раді України впродовж 1994–1998 років. На цю почесну місію до столиці України його висунув Конгрес Українських Націоналістів, а земляки з Бойківщини підтримали, оскільки знали його насамперед як чесного, правдивого громадянина, палкого патріота, доброго педагога, науковця і чи не найбільше відомого тут записувача фольклору, який побував майже в кожному селі цього краю.

У прокомуністичному, зросійщеному на той час парламенті Г. Дем'ян постійно боровся за припинення дискримінації учасників національно-визвольного руху 1940–1960-их років, вимагав на законодавчому рівні визнання членів ОУН і УПА, надання їм статусу ветеранів. Його виступи, наче спалахи блискавки, пронизували ще "заморожений" щодо національного питання депутатський корпус. Як справжній націоналіст він зумів і тут продемонструвати себе, нагадати присутнім про існування українських патріотичних пісень. Так, з нагоди 90-річчя Романа Шухевича, Олекси Гасина, Дмитра Гриця, Зенона Коссака та інших ювілейних дат пересилав вітання з парламентської трибуни лицарям ОУН-УПА та їх родинам. "Наша нація оспівала героїзм ОУН-УПА в тисячах неповторних пісень, – наголосив Г. Дем'ян у своєму виступі на сьомій сесії Верховної Ради України 20 червня 1997 р. – Фрагмент однієї з них у виконанні юної патріотки-школярки з села Конюхова на Прикарпатті пересилаю всім слухачам як вітання з нагоди цих ювілеїв". І тоді ж прозвучав уривок пісні "В славнім селі Конюхові" (про героя Олексу Гасина, вихідця з цього села) [9]. Звичайно, якби тоді прислухалися до його виступів і фахових пропозицій щодо функціонування державної мови, видавничих справ та ін., багато з них залишаються суголосними з нинішніми, очевидно, тепер було б значно менше невирішених проблем, які зрештою вивели українців на Майдан.

Яку б роботу не виконував Г. Дем'ян, вона завжди відзначалася фаховістю, високим науковим рівнем і скрупульозністю. Це яскраво простежується в його масштабному науковому доробку, в усьому, що вдалося йому опублікувати. А скільки ще не опрацьованого "живого" фольклорного матеріалу в його архівах! Рукописна фольклорна спадщина Г. Дем'яна становить кілька томів: 1) Народні пісні з Бойківщини [Т. 1], (1979) – 400 зразків, зафіксованих у 13 селах Сколівщи-

ни та 1 з Турківщини. До тому долучений рукописний збірничок часів Першої світової війни з Ялинкуватого. За жанрово-тематичним складом народнопісенний фонд різноманітний (обрядові, необрядові пісні, коломийки); 2) Матеріали наукової експедиції в зону будівництва водосховища на річці Стрий: народні пісні (Т. 2). 378 різножанрових пісень репрезентують с. Довге, Новий Кропивник, Рибник Дрогобицького р-ну Львівської обл.; 3) Матеріали Дністровської експедиції 1978 р. (1980). Із 250 пісень переважно записи Г. Дем'яна – обрядові й необрядові пісні, топонімія, пам'ятки матеріальної культури. Певну частину дитячого фольклору опубліковано, у рукописі залишилось чимало: лічилки, прозивалки, колядки і щедрівки, ігрові пісні, загадки (Дитячий фольклор. Вибрані записи 1945–1985 років. 1985). Легенди та перекази про походження назв населених пунктів становлять окремий рукописний збірник “Ономатологічні легенди і перекази бойків та гуцулів” (1983). Подано 55 текстів із кожної етнографічної групи в алфавітному порядку. Ще більше фольклорних матеріалів не перенесені на папір і зберігаються на магнітних стрічках – із с. Ясень Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл., рідного села І. Вагилевича; Яблуньки Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл., де працював парохом І. Могильницький; Мшанця Старосамбірського р-ну Львівської обл., де значну частину свого душпастирського життя провів М. Зубрицький; фольклор сотень інших сіл і міст України, Пряшівщини (Словаччина), Зеленого Клину (Далекий Схід, Росія) ще не представлений науковій громадськості та зберігається у фоноархіві Г. Дем'яна в Інституті народознавства на бабінах та касетах; із них 100 перезаписано на сучасні носії інформації – CD та DVD-диски, головним чином із Бойківщини, інші чекають на опрацювання. І серед цього багатства – на кілька томів повстанського фольклору. Тільки б не втратити, не розпорошити...

Справедливо розмірковував над працею Григорія Васильовича відомий журналіст Б. Залізник: “Йому потрібне ціле видавництво і десятки помічників, аби розшифрувати, підготувати і видати серію збірників “Український фольклор в описах останньої чверті ХХ сторіччя”, серію збірників “Фольклор українського зарубіжжя”, мартирологи полеглих воїнів ОУН-УПА в цілій Західній Україні, а також на нинішніх теренах Польщі, розповісти про трагедію народу, його непогамовну силу в зударі з ворогами України” [11]. Однак Г. Дем'ян не мав ні власного видавництва, ні помічників. Зробив те, що зміг, що встиг. Та абсолютно не перебільшуючи, можна сказати, що залишив для сучасників і нащадків неоціненний скарб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем'ян Г. Бандерівці [Присвячується 70-річчю ОУН] / Г. Дем'ян. – К., 2000. – Кн. 1. – 130 с.
2. Дем'ян Г. Всеукраїнська і світова велич Степана Бандери / Г. Дем'ян // Народознавчі зошити. – 1999. – № 1. – С. 4–10.
3. Дем'ян Г. Генерал УПА Олекса Гасин – “Лицар” / Г. Дем'ян. – Львів, 2003. – 648 с.
4. Дем'ян Г. Головний ідейно-політичний і організаційний натхненник творення і боротьби УПА / Г. Дем'ян // Визвольний шлях. – 1999. – Кн. 3. – С. 301–305.
5. Дем'ян Г. Гуцульщина у визвольній боротьбі ОУН і УПА. Нарис історії та фольклористики / Г. Дем'ян // Історія Гуцульщини. – Львів: Логос, 2000. – Т. 5. – С. 274–434.
6. Дем'ян Г. Двадцять п'ять повстанських пісень / Г. Дем'ян // Україна в минулому. – Київ-Львів, 1993. – Вип. 3. – С.10–12.
7. Дем'ян Г. Степан Бандера, його життя і діяльність (Вибрані матеріали до бібліографії) / Г. Дем'ян // Народознавчі зошити. – 1999. – № 1. – С. 104–111.
8. Дем'ян Г. Степан Бандера та його родина в народних піснях, переказах та спогадах / Записи та впорядкування Григорія Дем'яна. – Львів, 2006. – 568 с.
9. Дем'ян Г. Увічнений у пісні героїзм. В славнім селі Конюхові / Г. Дем'ян // Шлях перемоги. – 1997. – 23 січ. – Ч. 4 (2230).
10. Дем'ян Г. Українські повстанські пісні 1940–2000 років / Г. Дем'ян. – Львів, 2003. – 581 с.

11. Залізник Б. Григорій Дем'ян: "Лідерів треба би формувати!" / Б. Залізник // Діалоги тривають. Книга інтерв'ю. – Львів, 2009. – С.126–138.

12. Пісні українських повстанців 1940–1960-х років. Для дитячого хору на три і чотири голоси / Вибір пісень, обробка та аранжування мелодій Ю. Антківа; упорядкування Ю. Антківа і Г. Дем'яна; передмова і примітки Г. Дем'яна. – Львів, 2002. – 143 с.

13. Сокіл В. Закарбовані навечно / В. Сокіл // Народознавчі зошити. – 2014. – № 3. – С. 612–620.

14. Сокіл Г., Сокіл В. Дослідник української народної культури, історії та побуту XIX–XX століть / Г. Сокіл, В. Сокіл // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 4. – С. 28–33.

15. Степан Бандера та його родина в народних піснях, переказах та спогадах / Записи та упорядкування Григорія Дем'яна. – Львів, 2006. – 568 с.

Researcher of the Nation's Spiritual Treasure (to the 85th birth anniversary of Grygoryi Demian)

Anna SOKIL

The article deals with the scientific achievements of the famous Ukrainian folklorist, ethnologist and historian Grygoryi Demian. It concentrates on the rebel subjects of his scientific activity. One of the first in Ukraine Grygoryi Demian raised the problem of the history of the national liberation struggle in the 20th century, studying it in the complex of folklore. He was a kind, sensitive, honest man, a brilliant teacher, sincere counselor, great scientist, true patriot and adamant fighter for the happy future of Ukraine

Key words: Grygoryi Demian, folklore, social activist, rebel songs, the national liberation movement.

Исследователь духовного сокровища нации (к 85-летию со дня рождения Григория Демьяна)

Анна СОКИЛ

В статье идет речь о научном потенциале известного украинского фольклориста, этнографа, историка Григория Демьяна. Основное внимание сосредоточено на повстанческой тематике. Одним из первых в Украине Г. Демьян начал исследовать проблемы истории национально-освободительной борьбы XX века, изучая ее в комплексе с устной народной словесностью. Как личность он был добрым, отзывчивым, честным человеком, блестящим педагогом, искренним советчиком, неумолимым исследователем, настоящим патриотом и непоколебимым борцом за счастливое будущее Украины.

Ключевые слова: Григорий Демьян, фольклорист, общественный деятель, повстанческие песни, национально-освободительное движение.

Стаття надійшла до редколегії 22.09.2014

Прийнята до друку 2.11.2014

Нові книги

Кравчук Н. На Підляшші – пісні наші (проблеми регіональної специфіки та національної ідентичності). – Луцьк: ПДВ "Твердиня", 2012. – 280 с.

Підляшшя – територія, яка етнографічно продовжує межі Західного Полісся і, як і решта його земель, заселена переважно українцями. Для етнографів – це аксіома. Однак політичні спекуляції навколо цього питання існували й існуватимуть, доки це не буде доведено на конкретному матеріалі. Один із найнадійніших етноідентифікаційних чинників населення – його фольклор, особливо обрядовий. У книзі автор доводить, що за цим критерієм мешканці Підляшшя – в основному українці, і жодні політичні та історичні процеси кардинально не вплинули на фольклорну свідомість цього населення, яке і досі зберігає традиції своїх предків.